

al XIX-lea. Din acest punct de vedere, sperăm ca apariția noii ediții la Cernăuți să servească în cel mai fericit mod tuturor celor interesați de trecutul istoric al regiunii.

Neavând la dispoziție ediția princeps a celei de a doua reeditări (Radu Economu, *Unirea Bucovinei 1918*, Fundația Culturală Română, București, 1994, VIII+194 p.), nu putem afirma în ce măsură au fost păstrate aceleași norme de reproducere, dar paginația aproximativ egală și numărul consistent de anexe (I-XLVII) par a indica preluarea integrală a conținutului. Lucrarea este structurată pe patru capitole, care tratează succesiv: preliminariile unirii Bucovinei (până la sfârșitul lunii noiembrie 1918), actul propriu-zis al unirii, recunoașterea internațională a acesteia și, în final, chestiuni de interpretare politico-juridică a sa, din perspectiva dreptului internațional. Anexele, în număr însemnat, după cum precizăm mai sus, cuprind extrase din periodice, cuvântări, documente programatice, acte legislative interne și corespondență diplomatică, lor adăugându-li-se un la fel de însemnat număr de reproduceri fotografice.

Structura riguroasă a cărții este dublată de o scriitură asemănătoare, care privilegiază prezentarea *in extenso* a datelor preluate din sursele epocii și atent ordonate cronologic. Rezultatul este un text dens, abundent în informație, pentru care indicii onomastici și topografici (din păcate omiși) ar fi reprezentat o binevenită și extrem de utilă adăugire. Acesta poate fi considerat, în fapt, singurul minus major al reeditării, compensat însă în mare măsură prin valoarea intrinsecă a lucrării, asigurată de temeinicia informației, de perspectiva explicativă juridică propusă de autor și, nu în ultimul rând, de claritatea argumentației.

Summa summarum, alegerea editorilor din Cernăuți de a republica aceste interesante și valoroase lucrări de istorie regională reprezintă o inițiativă binevenită, atât din punctul de vedere al răspândirii lor bibliografice și al accesului la informație, cât și datorită valorii lor științifice. Iar ca sugestie finală, pe viitor, poate ar fi utilă menționarea explicită a edițiilor anterioare ale lucrărilor republicate, fie în descrierea bibliografică de pe paginile de gardă, fie în studiile introductive.

Vlad Popovici

Stelian MÂNDRUȚ, Rudolf GRĂF (ed./Hrsg.), *Între știință și politică. Fritz Valjavec și corespondenții săi români (1935-1944). Zwischen Wissenschaft und Politik. Fritz Valjavec's Briefwechsel mit rumänischen Gelehrten (1935-1944)*. Cuvânt înainte /Vorwort: Camil Mureșanu. Postfață / Nachwort: Anneli Ute Gabanyi. Cluj-Napoca / Klausenburg. Academia Română / Rumänische Akademie, Centrul de Studii Transilvane / Zentrum für Siebenbürgische Studien, 2010, 574 p. / S.

Sub profesionaista îngrijire a doi cunoscuți istorici, Stelian Mândruț și Rudolf Grăf, – beneficiind de un *Cuvânt înainte* al academicianului Camil Mureșanu și o *Postfață* semnată de dr. Anneli Ute Gabanyi –, a apărut, în 2010, sub patronajul Academiei Române, Centrul de Studii Transilvane, un remarcabil volum de corespondență: *Între știință și politică. Fritz Valjavec și corespondenții săi români (1935-1944)*.

Este deseori subliniată, în ultima vreme, importanța corespondenței primite sau emisă de personalități din diverse domenii, pentru lămurirea unor aspecte privind activitatea lor, influența lor asupra societății și a evoluției istorice a țării lor. Când corespondența se referă, precum în cazul de față, la relații între personalități din țări diferite, este cu atât mai interesantă. Astfel, ajungi a regreta faptul că s-a inventat telefonul și, mai nou, calculatorul, care au eliminat, în mare parte, vechea scrisoare ce putea fi păstrată și, dacă timpul îi dădea valoare, publicată peste ani. Dar, cu toată recunoscuta valoare a corespondenței marilor personalități, puțini sunt cei care se încumetă să o publice în volume. Pentru că asemenea volume sunt foarte greu de alcătuit într-o manieră științifică și consumă timp foarte mult. Iar sfera de interes pentru ele este restrânsă. Astfel s-a ajuns, spre exemplu, ca din seria *Scrisori către N. Iorga*, începută în 1972, să ajungă abia la volumul VI, negăsindu-se un editor pentru celelalte zece volume. Și în această lumină trebuie privit efortul remarcabil al celor doi editori ai cărții prezentate aici.

Fritz Valjavec s-a aflat în conducerea unei prestigioase publicații germane, „Südostdeutsche Forschungen” („Cercetări germane sud-estice”), din 1940, „Südost Forschungen” („Cercetări sud-estice”). În această calitate, a atras colaboratori străini, purtând cu ei o corespondență constantă. Selecția editorilor s-a oprit la perioada 1935-1944. Scrisorile sunt către și de la 37 de personalități românești ale timpului: Ilie Bărbulescu, Alexandru Borza, Gheorghe I. Brătianu, Emanoil Bucuța, Nicolae Cartoianu, Emil Diaconescu, Constantin Diculescu, Alexandru Dima, Silviu Dragomir, Nicolae Drăganu, Gheorghe Duzinchievici, Aurel Filimon, Constantin C. Giurescu, Victor Gomoiu, Vasile Grecu, Iorgu Iordan, Nicolae Iorga, Caius Jiga, Constantin Lacea, Ioan Lupaș, Ilie Minea, Ioan Moga, Ion Nistor, Sabin Opreanu, Petre P. Panaitescu, George Pascu, Coriolan Petranu, Emil Pop, Sextil Pușcariu, Constantin Rădulescu-Motru, Alexandru Rosetti, Aurelian Sacerdoțeanu, Dan Simonescu, Laurian Someșan, Gheorghe Țițeica, Romulus Vuia.

Trebuie subliniat interesul german, din perioada interbelică, pentru atragerea cât mai multor colaboratori străini la publicațiile științifice apărute în Germania, refăcând, astfel, legăturile dinaintea Primului Război Mondial. Și, pentru a înlătura orice rețineri, deși Germania trecea printr-o perioadă complexă, de imixtiune a politicului în toate domeniile, adesea era evidentă dorința de a rămâne pe terenul științei. Fritz Valjavec, într-o scrisoare din 5 octombrie 1935, îl anunța pe Nicolae Iorga: „M-aș bucura să pot contribui de aici de la München, cu modestele mele puteri, la promovarea relațiilor româno-germane pe bază strict științifică.” Cum afirmația venea de la un cunoscător, cel mai probabil era o aluzie la momentul penibil când, în timpul războiului mondial, o publicație științifică de limbă germană operase modificări pe textele lui Nicolae Iorga, fără a-i solicita acceptul, cu scopul justificării unor teze politice ale Berlinului. (Pe 9 februarie 1913, Armin Tille, din Dresda, i-a cerut lui Nicolae Iorga, pentru o *Istorie universală*, mai multe contribuții. Apariția, cu modificări, în 1919, a trezit riposta istoricului român, care în ziarurile elvețiene „Journal de Genève” și „National Zeitung” a publicat proteste, iar în „Neamul Românesc”, a publicat articolul *Cum servesc germanii interesele lor prin știință*, – articol tradus în limba germană, franceză și engleză, trimis la Londra, Paris și Berlin, și agențiile de presă. Iorga fusese atât de indignat, încât a consemnat episodul și în autobiografia sa, *O viață de om...*: se trezise „cu fiecare capitol înădit în sensul luptei germane [...]. Voiam să fac un proces, dar mi s-a spus că-l voi pierde, după multă cheltuială, și a trebuit să mă mulțumesc numai cu scrisoarea publicată într-o foaie din Elveția germană, și cu protestarea din revista mea franceză.”) Dar, pe de altă parte, exista și un din ce în ce mai mare interes al unor personalități românești din domeniul istoriografiei, de a-și publica ideile și în presa de specialitate germană; astfel de apariții erau privite ca o consacrare, mai ales după atenuarea reținerii cu care lumea științifică occidentală privea spre cea germană în primii ani postbelici.

Notele cu care cei doi editori au însoțit scrisorile publicate sunt pe deplin lămuritoare; înțelegerea problemelor ridicate de emitenți se face fără greutate, chiar și de către un nespecialist în domeniul Istoriei. *Anexele* cuprind liste cu studiile și comunicările, recenziile și notițele bibliografice semnate de autorii români menționați în revista germană; un tabel sinoptic (alfabetic și cronologic); un indice de nume. La sfârșit, mai multe fotografii prezintă pe o parte dintre cei care au corespondat cu Fritz Valjavec.

Se impune și o concluzie: cei doi editori, Stelian Mândruț și Rudolf Gräf, au publicat o carte necesară și au știut să o realizeze după toate criteriile științifice.

Petre Țurlea

Mihaela GLIGOR, Miriam CALOIANU (ed.), *Theodor Lavi în corespondență*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2012, 500 p.

Nu mulți cercetători și-ar asuma responsabilitatea de a-și pune o lucrare sub imperativul a două moto-uri precum acestea: „[...] Toți am fost martori și toți simțim că va trebui să stăm ca mărturie pentru viitor [...]”, respectiv „Adevărul despre un autor este de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa.” Primul citat este din Elie Wiesel, despre datoria de a sta ca martor văzută ca o opțiune estetică, iar celălalt, din Cioran. Însă demersul Mihaelei Gligor și al lui Miriam Caloianu se ridică la standardele pe care coordonatoarele însele și le-au stabilit.